

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, доцента Лук'янова Володимира Сергійовича на дисертаційну роботу Волошенко Антоніни Віталіївни «Державні регуляторні імперативи протидії системній корупції в національній економіці», представлену на здобуття наукового ступеня доктора наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Обраний Україною європейський вектор розвитку а також інтеграція до євроатлантичного безпекового простору актуалізує потребу досягнення критеріїв необхідних для успішного співробітництва і подолання корупції є ключовим питанням серед них. У зв'язку з цим набуває особливого значення активізація наукових досліджень щодо ефективного застосування державних регуляторних імперативів протидії системній корупції в національній економіці. Необхідно зауважити, що в розвинених країнах вже сформована наукова школа економіки корупції, в той час, як в Україні, попри значного враження корупцією сфер і галузей національної економіки, основні дослідження цього явища зроблено в галузі права і державного управління. Виходячи з того, що внаслідок дії корупції держава втрачає свої функції, спотворюється ринковий механізм і деформується економіка, а в кінцевому підсумку, потерпає суспільство, тема дисертаційної роботи є вельми актуальною.

Дискусійність проблем, об'єктивна необхідність подальшого поглиблення теоретичних досліджень методологічного характеру та прикладних рекомендацій щодо формування та забезпечення функціонування системи державних регуляторних імперативів ефективної

протидії корупції в національній економіці підтверджують актуальність обраної теми, її мету, завдання і структуру.

Дисертаційна робота виконувалась відповідно до наукового напрямку ВНЗ «Національна академія управління» і є складовою науково-дослідної роботи “Інноваційно-інвестиційні чинники сталого соціально-економічного розвитку” (державний реєстраційний номер – 0116U003934) – особисто автором визначено взаємозалежності та причинно-наслідкові зв’язки між показниками розвитку бізнес-середовища та рівнем корупції і запропоновано концептуальний підхід до системної протидії корупції в національній економіці.

Також дисертація пов’язана з науковими планами Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського за темою: «Удосконалення внутрішнього аудиту в Міністерстві оборони України» (державний реєстраційний номер – 0118U004669) в межах якої особисто автором проаналізовано корупційні ризики серед внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на запровадження та розвиток внутрішнього аудиту в державному секторі, визначено засоби їхньому попередженню та протидії в контексті запровадження антикорупційного дирижизму.

Перелік тем науково-дослідних робіт та охоплений значний період досліджень підтверджує, що робота мала багаторічний і цілеспрямований характер.

Новизна основних наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи

До результатів дослідження, які характеризуються науковою новизною, доцільно віднести:

по-перше, удосконалення теоретико-методологічних основ державного антикорупційного впливу за рахунок виокремлення напрямів протидії системній корупції (п. р. 2.1 рукопису, рис. 2.1 на с. 72 дисертації)

обґрунтування наслідків корупції в оборонному секторі (п.р. 4.3, рис. 4.3 с. 197) ;

по-друге, подальший розвиток інструментарію державного забезпечення економічної безпеки національної економіки шляхом обґрунтування похідних проявів економічної корупції, а також виявлення та систематизації деструктивних впливів корупції на складники економічної безпеки (табл. 4.1. с. 182) що потребують нівелювання в процесі становлення якісної системи антикорупційної протидії;

по-третє, вагомими результатами дослідження є аргументи щодо ключових чинників наявної в національній економіці інституціоналізації системної корупції (табл. 1.2), виходячи з того, що інституціональна експансія корупції включає три взаємопов'язаних процеси: інтенсифікацію вже існуючих корупційних взаємодій, розширення поля корупційних практик і власне інституалізацію корупції;

по-четверте, розвиток концептуальних засад системної протидії корупції, зокрема, дисертанткою введено в науковий обіг поняття “антикорупційний дирижизм” (с. 257) та обґрунтовано структурно-логічну схему моделі антикорупційного дирижизму (рис. 6.2 с. 317), важливим є той факт, що модель являє організаційно-регуляторну систему поєднання антикорупційних інструментів з невідворотністю покарання і таким чином гарантує створення єдиного комплексу заходів попередження та протидії системній корупції. Такий підхід дозволяє реалізувати більш якісну антикорупційну політику;

по-п'яте, науково значимим є авторська концепція удосконалення національної методики оцінювання рівня корупції шляхом формування системи оцінювання рівня корупції, яка включає в себе соціологічні дослідження, експертні оцінки для оцінки рівня побутової, ділової та політичної корупції а також визначення показника рівня економічної корупції на підставі багатофакторного аналізу економічної корупції (с. 294).

Наведені наукові результати представляють цілісне завершене дослідження і вирішують важливе наукове завдання на відповідному науковому і методологічному рівні.

Достовірність та повнота викладу наукового дослідження в опублікованих працях.

Загалом, основні положення, що виносяться на захист, свідчать про фундаментальність, комплексність та системність наукового дослідження. Адже наукові положення, висновки і рекомендації дисертації мають високий ступень обґрунтованості, що зумовлюється опрацюванням значного обсягу сучасних наукових джерел з питань економічної теорії, державного регулювання економікою, менеджменту, великого масиву нормативно-правових актів органів державної влади, статистичних та інформаційно-аналітичних матеріалів ООН, Світового банку, Всесвітнього економічного форуму, Міжнародного валютного фонду, Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), глобальної антикорупційної мережі Transparency International, Національного банку України, Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Державної служби статистики України, Державної фіскальної служби України, Національного агентства з питань запобігання корупції, Національного антикорупційного бюро України, даних Генеральної прокуратури України (431 найменування), застосуванням здобувачем сучасних методів наукового пізнання, статистичних та економіко-математичних методів.

Кількість та обсяг наукових публікацій за темою дисертаційного дослідження відповідає вимогам, встановленим до докторських дисертацій. Зокрема, автором опубліковано 45 публікацій. З них: 2 одноосібні монографії, 15 статей у наукових фахових виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз (в тому числі 10 статей у виданнях, що включено у міжнародну наукометричну базу SciVerseScopus), 9 статей у

наукових фахових виданнях України, 6 статей у інших виданнях та 13 публікацій у матеріалах конференцій і наукових семінарах. Загальний обсяг наукових публікацій складає 62,25 друк. арк.

Статус, обсяги та зміст публікацій відповідають встановленим вимогам МОН України.

Практичне значення отриманих результатів

Імплементація результатів дисертаційного дослідження в практику протидії системній корупції в національній економіці набуває особливого значення в умовах євроінтеграційних процесів України. Практична цінність дисертаційної роботи підтверджується тим, що теоретичні положення, висновки і рекомендації доведені до рівня практичних методик, які можуть бути безпосередньо використані в системі державного регулювання національною економікою.

Результати дисертаційної роботи використані:

- Державною службою фінансового моніторингу України (довідка № 6/0330-05 від 04.01.2016 р.) – при підготовці науково-практичного коментаря Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення”;

- Міністерством економічного розвитку і торгівлі України (довідка № 2401-04/30603-07 від 13.07.2018 р.) – при напрацюванні та підготовці позиційних матеріалів щодо посилення регуляторного впливу на детінізацію основних показників соціально-економічних процесів в галузевому та регіональному вимірах;

- Інститутом законодавства Верховної Ради України (довідка №22/323-1-15 від 04.07.2018 р.) – у процесі підготовки пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства України.

Теоретико-методологічні та прикладні результати дисертаційної роботи використані у навчально-методичному забезпеченні вищих академічних

курсів з питань запобігання корупції у Збройних Силах України Науковим центром проблем запобігання корупції у секторі безпеки та оборони Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського (довідка № 182/3700 від 31.07.2018 р.) та у навчальному процесі ВНЗ “Національна академія управління” (акт від 29.06.2018 р.) – при викладанні дисциплін “Державне регулювання економіки”, “Національна економіка”, “Економічна безпека”, “Глобальна економіка”.

Дискусійні положення та зауваження до роботи

Позитивно оцінюючи наукові здобутки дисертанта в галузі теоретико-методологічних та прикладних засад розвитку застосування державних регуляторних імперативів протидії системної корупції в національній економіці, у дослідженні присутні певні дискусійні положення:

1. Автор досліджує офшорну корупцію, справедливо визначаючи, що офшорна корупція – це переховування фінансових капіталів і високоприбуткових активів за межі країни, яка є продуцентом останніх (с. 102), однак вважаємо, що необхідно було розглянути також вільні економічні зони. Адже найбільш розповсюдженим інструментом підвищення економічної привабливості вільних економічних зон є податкові пільги. Розміри пільг коливаються від 50% до 100% податку на прибуток корпорацій, ПДВ, земельного податку, амортизаційних виплат, що призводить також до значних корупційних ризиків.

2. Автором наведено у додатку А перелік державних регуляторних імперативів антикорупційного змісту. Доречно було сформулювати в схематичній формі з розподілом за сферами, рівнями регулювання і видавця.

3. Досліджуючи адміністративно-бюрократичну корупцію п. р. 2.4, визначено, що на сьогодні беззаперечною є та очевидність, що системна (багаторівнева й масштабна) корупція руйнує передусім фінансово-економічний фундамент держави, тому поданий матеріал доречніше було віднести до економічної корупції.

4. На с. 94 рис. рис. 2.2 в рамках корупції верховної влади автор наводить міжнародну корупцію, з урахуванням наявного посилення корупційних практик на міжнародній арені і резонансних загроз від їхніх впливів для національної економіки вважаємо за потрібне було б більш детально проаналізувати вказаний корупційний різновид.

5. У п. р. 2.7 виокремлено та обґрунтовано такий різновид системної корупції в Україні, як побутова, що вельми актуально. Проте слід було деталізувати так звані «дорожні карти» державної антикорупційної політики за сферами, які найбільш вражені побутовою корупцією, наприклад: освіта, медицина і т. ін.

6. На с. 293 автором доведено та обґрунтовано за необхідне, з метою отримання більш інформативного індикатора, застосування багатофакторного аналізу корупції у національній економіці, виділено фактори, що визначають динаміку економічної корупції. Однак не розглянуто аналітичний інструментарій який необхідно застосувати для розрахунку вказаного показника.

Вказані зауваження та дискусійні моменти не зменшують вагомості дослідження дисертанта і жодним чином не знижують його теоретичної та прикладної цінності.

Загальний висновок

Оцінюючи в цілому дисертаційну роботу Волошенко Антоніни Віталіївни на тему «Державні регуляторні імперативи протидії системній корупції в національній економіці», слід зазначити, що вона є самостійним та довершеним науковим дослідженням, в якому отримані нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, що вирішують конкретну важливу наукову проблему - обґрунтування теоретико-методологічних положень, методичних засад та розробки практичних рекомендацій щодо

використання державних регуляторних імперативів протидії системній корупції в національній економіці.

Зміст автореферату повністю відображає основні положення дисертаційної роботи.

Таким чином, за актуальністю обраної теми дослідження, методами його проведення, сукупністю отриманих висновків і наведених пропозицій, науковою новизною і теоретичним значенням дисертаційна робота Волошенко Антоніни Віталіївни на тему: «Державні регуляторні імперативи протидії системній корупції в національній економіці» повністю відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року (із змінами та доповненнями) щодо докторських дисертацій, а її автор Волошенко Антоніна Віталіївна заслуговує присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, доцент,

виконавчий директор

ДУ «Український інститут»,

Радник Міністра закордонних справ

В.С. Лук'янов